

Notitie Voortgang uitvoering Kaderrichtlijn Water in 2015

1. De context

De Kader Richtlijn Water (KRW) heeft tot doel de kwaliteit van het oppervlaktewater (chemisch en ecologisch) en het grondwater (kwaliteit en kwantiteit) te verbeteren. De maatregelen hebben een resultaatsverplichting en de doelen moeten uiterlijk in 2027 zijn bereikt.

De uitvoering van de eerste planperiode loopt eind 2015 af. Er volgen nog 2 planperiodes tot 2027.

De implementatie van de KRW is in Nederland georganiseerd via stroomgebieden van de grensoverschrijdende rivieren. Provincie Utrecht heeft te maken met deelstroomgebieden Rijn West en Rijn Oost. Voor provincie Utrecht gaat het in Rijn Oost om een gedeelte van Waterschap Vallei en Veluwe.

De deelstroomgebieden leveren via het Informatiehuis Water data aan. Een (indicatieve) selectie van maatregelen wordt gebruikt voor een rapportage aan de Tweede Kamer over de uitvoering van het Nationaal Water Plan (Staat van Ons Water).

Doel van de rapportage van het Rijk is om zowel nationaal als per (deel)stroomgebied een overzicht te geven van de voortgang in de uitvoering. Het betreft sterk geaggregeerde eenheden.

Stroomgebieden Rijn

Rijn West maakt ook een eigen voortgangsrapportage voor het deelstroomgebied met een globaal beeld van de uitvoering door verschillende partijen in het deelstroomgebied. Rijn-Oost brengt dit jaar geen afzonderlijke voortgangsrapportage uit. De voortgang is gepubliceerd in de nieuwsbrief RBO Rijn-Oost "Waterbericht" van mei 2015. (zie link aan einde van deze notitie). De regionale documenten geven een beeld van de maatregelen uitgevoerd in 2015 in relatie tot de totale opgave tot eind 2015 voor het gehele deelstroomgebied.

2. Leeswijzer

Eerst wordt kort geschetst welke activiteiten de provincie Utrecht in 2015 heeft ontplooid (3a). Om dit in perspectief te plaatsen volgen de hoofdlijnen van de voortgang op regionaal niveau in Rijn West en Rijn Oost (3b). De rapportages op deelstroomgebied kijken niet naar effecten van maatregelen op de waterkwaliteit. Voor veel maatregelen zijn de verwachte effecten op waterkwaliteit pas na een aantal jaren meetbaar.

Tenslotte volgt nog een landelijk beeld uit de rapportage Staat van ons water aan de Tweede kamer (3c).

Als laatste een doorkijkje naar de toekomst: enkele trajecten in relatie tot de KRW die in de (nabije) toekomst aan de orde zijn.

3. Wat kan er globaal over de prestaties in 2015 worden geconcludeerd?

a. De prestaties van de provincie Utrecht in 2015

Provincie Utrecht is verantwoordelijk voor de uitvoering van maatregelen voor grondwater. Voor grondwater is er een relatie met bodemsanering, natuur en drinkwaterbeleid. Ook via het instrument Agenda Vitaal Platteland levert de provincie een bijdrage aan de uitvoering van maatregelen met een positief effect op de KRW-doelen. Hier komen ook maatregelen in beeld die door de agrarische sector worden genomen. Verder is er ook een relatie met N2000 en verdrogingsmaatregelen. Eind 2015 is het Bodem Water en Milieuplan vastgesteld. Hierin zijn de doelen voor oppervlaktewater vastgesteld en de inzet voor grondwater voor de jaren 2016 - 2021.

Grondwater

De provincies werken samen met belanghebbende partijen in de gebieden rondom drinkwaterwinningen om deze te beschermen en onze voorraad schoon drinkwater zorgvuldig te beheren. De in de 1e KRW-planperiode afgesproken maatregelen ten aanzien van grondwater zijn grotendeels afgerond. Alleen de aanpak van de bodemverontreinigingen en de uitvoering van de hydrologische maatregelen in drie Natura2000-gebieden zijn nog niet afgerond.

Grondwaterlichamen Rijn

Winningen menselijke consumptie.

Voor alle openbare drinkwaterwinningen zijn de afgelopen jaren gebiedsdossiers opgesteld. In al deze gebieden zijn de (mogelijke) risico's (waaronder bodemverontreiniging en bestrijdingsmiddelen) in kaart gebracht en passende maatregelen voorgesteld. De maatregelen uit de gebiedsdossiers zijn, in overleg met de gebiedspartners verder uitgewerkt tot het Uitvoeringsprogramma Drinkwater, dat in het voorjaar 2014 is vastgesteld.

In goede samenwerking met de andere partijen worden vele van deze maatregelen nu bij de verschillende drinkwaterwinningen uitgevoerd. Een deel zal in 2015 zijn afgerond. Dit gaat naar ieders tevredenheid. De aanpak is ook afgestemd in de deelstroomgebieden. Een groot deel van deze maatregelen is als KRW-maatregel voor de 2^e planperiode opgenomen in het Bodem Water en Milieuplan.

Industriële- en eigen winningen

Voor de belangrijkste Utrechtse industriële- en eigen winningen (bedrijven die water oppompen en gebruiken voor productieprocessen) voor menselijke consumptie zijn feitedossiers opgesteld waarbij gekeken is welke kwaliteitsrisico's de winningen lopen. Hierbij zijn ook de kwaliteitsgegevens opgevraagd en geanalyseerd. In 2015 zijn de resultaten met de betreffende bedrijven besproken en zijn afspraken zijn gemaakt over o.a. het in de toekomst leveren van gegevens ten behoeve van de KRW-beoordeling. Het onttrokken grondwater van deze winningen is goed en de risico's zijn beperkt.

Bodemverontreinigingen

De aanpak van de bodemverontreinigingen (puntbronnen) is nog niet afgerond, maar vordert gestaag.

De aanpak vond plaats conform de landelijke afspraken (Bodemconvenant 2009). In 2015 zijn landelijk nieuwe afspraken over de aanpak van de nog resterende opgave gemaakt in het Convenant bodem en ondergrond 2016-2020. De opgave is aanzienlijk kleiner omdat al veel saneringen zijn uitgevoerd en veel locaties na historisch of aanvullend onderzoek worden gekwalificeerd al niet-spoedeisend en daarom van de lijst gaan. De uitvoering van het convenant verloopt volgens planning.

Hoewel het aantal saneringen afneemt zijn er in de komende, tweede, planperiode ook nog andere puntbronnen die gesaneerd moeten worden. Deze staan op de zogenaamde signaleringslijst en zijn niet spoedeisend maar na nader onderzoek kan toch worden besloten dat er sanering nodig is. Ook worden nog nieuwe verontreinigingen ontdekt die niet op de lijsten staan. Deze worden nader onderzocht waarna al dan niet tot sanering wordt besloten.

N2000

Grondwater en de kwaliteit van natuur hangen nauw samen. Het gaat dan om het beschikbaar hebben van voldoende grondwater dat voedselarm is. Een belangrijk onderdeel van de KRW-grondwaterlichamen vormen de beschermde natuurgebieden, met name de Natura 2000-gebieden. Volgens de grondwaterrichtlijn dient getoetst te worden of de 'van grondwater afhankelijke terrestrische vegetaties' niet negatief beïnvloed worden door het grondwater. Dat dient zowel te gebeuren voor grondwaterkwantiteit (grondwaterstanden en -stijghoogten) als voor enkele daarvoor van belang zijnde grondwaterkwaliteitsaspecten, te weten verzilting, vermisting en verzuring.

Wat betreft de hydrologische maatregelen voor de Natura 2000-gebieden voert de provincie de regie, de uitvoering ligt grotendeels bij de waterschappen.

De uitvoering van de hydrologische maatregelen in de N2000-gebieden Botshol, Kolland & Overlangbroek en Hel/Blauwe Hel (onderdeel van N2000-gebied Binnenveld), Oostelijke Vechtplassen (Noorderpark) is vertraagd.

Bij een aantal gebieden wacht de uitvoering van de maatregelen op de invoering van het PAS of de uitvoering van beheerplannen N2000 (en het daarmee beschikbaar komen van financiële middelen). In 2015 zijn er PAS-besluiten genomen voor alle N2000-gebieden, Botshol, Kolland & Overlangbroek, Hel/Blauwe Hel en Oostelijke Vechtplassen. Voor Botshol en Kolland & Overlangbroek is gestart met het afronden van de beheerplannen die, naar verwachting, in 2016 gereed zijn. Voor de Hel/Blauwe Hel wordt een nieuw beheerplan opgesteld. In de Bethunepolder (onderdeel van Natura 2000 gebied de Oostelijke Vechtplassen) is de laatste stap, het opzetten van het waterpeil, in 2016 uitgevoerd. Het beheerplan voor OVP zal naar verwachting in 2017 afgerond worden.

Oppervlaktewater

Agrarisch natuurbeheer / Groenblauwe diensten POP3

Een belangrijk spoor om in de komende jaren nutriëntenmaatregelen op grotere schaal te implementeren zijn financiële prikkels in het kader van groenblauwe diensten en POP-3. De financiering via het Europese Plattelands-ontwikkelingsprogramma (POP-3) is daarvan een belangrijk onderdeel. Provincies werken daartoe beleid uit en werken samen met de waterschappen en de collectieven aan de voorbereiding van goede subsidieaanvragen.

Vooruitlopend op het beschikbaar komen van POP-3 middelen vanaf 2016, hebben de meeste waterschappen in Rijn-West pilots opgestart om in samenwerking met agrarische natuurverenigingen en/of andere collectieven contracten met agrariërs af te sluiten voor het nemen van groenblauwe maatregelen.

In 2015 is het Natuurbeheerplan 2016 vastgesteld. Dit plan legt het natuurbeleid vast en is de basis voor subsidieverlening voor agrarisch natuur en waterbeheer. De collectieven hebben op basis van het Natuurbeheerplan een samenhangend pakket aan natuurbeheer, landschapsbeheer en waterbeheermaatregelen opgesteld en subsidie voor 2016 aangevraagd. De waterschappen zijn nauw betrokken bij de watermaatregelen. Zij betalen ook de cofinanciering van de subsidie voor de watermaatregelen.

b. Regionaal

Rijn West

Grondwater

Van de ruim 900 maatregelen die de provincies hebben gepland om de kwaliteit en kwantiteit van het grondwater te beschermen zijn er bijna 800 uitgevoerd. Ruim 100 maatregelen zijn uitgesteld naar de volgende periode of ingetrokken. Kwaliteit en kwantiteit van het grondwater moeten met name op orde zijn voor de drinkwaterwinning en natuurgebieden. Verschillende nieuwe en historische verontreinigingen en verdroging zijn hiervoor een bedreiging.

Voor alle drinkwaterwinningen uit grondwater in Rijn-West zijn gebiedsdossiers opgesteld. In deze gebiedsdossiers staan de bedreigingen en concrete maatregelen die samen met belanghebbende partijen bij de winningen worden uitgevoerd. Niet overal kan met maatregelen de kwaliteit van het ruwe grondwater dat wordt gewonnen door het drinkwaterbedrijf voldoende geborgd worden. Waar dat niet lukt dienen winningen te worden gesloten of verplaatst. Het gaat om ongeveer 10 gevallen in Rijn West. Ter verbetering van de algemene grondwaterkwaliteit zijn enkele tientallen maatregelen uitgevoerd met de gemeenten en particulieren als doelgroep. Daarbij gaat het bijvoorbeeld om voorlichting over afkoppeling en verminderen van gebruik van bestrijdingsmiddelen door particulieren.

De aanpak van de bodemverontreinigingen (puntbronnen) is nog niet afgerond, maar vordert gestaag. Er zijn ruim 55 onderzoeken uitgevoerd, in ruim 80 gevallen heeft dat tot een sanering geleid. Een aantal hiervan is doorgeschoven naar de komende periode. In het overgrote deel van de gevallen blijkt na onderzoek dat sanering niet nodig is. In de komende periode zal ook een aantal saneringen van puntbronnen op de zogenoemde saneringslijst worden onderzocht en waar nodig worden gesaneerd.

In Rijn West liggen 34 Natura2000-gebieden waarvan er 29 afhankelijk zijn van de kwaliteit en kwantiteit van grondwater. In deze gebieden zijn tot en met 2015 ruim 200 maatregelen uitgevoerd. Bij 9 gebieden is er onvoldoende grondwater beschikbaar (verdroging) en bij 6 gebieden is de kwaliteit van het (grond)water onvoldoende (nutriënten). Bij deze gebieden zal de uitvoering van deze maatregelen moeten wachten op de invoering van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) en/of het vaststellen van beheerplannen, en het daarmee op beschikbaar komen van financiële middelen. Het gaat om enkele tientallen maatregelen die zijn doorgeschoven naar de periode 2016-2021. Daarnaast zijn er ongeveer 10 maatregelen ingetrokken wegens veranderde inzichten over haalbaarheid of het gekozen natuurdoeltype. De provincies werken aan een betere aansluiting tussen KRW, PAS en Natura2000.

3 van de 4 grondwaterlichamen in Rijn-West voldoen aan de KRW-normen voor (chemische) kwaliteit. In het grondwaterlichaam Duin Rijn-West is de concentratie fosfor te hoog.

Naast de algemene metingen voeren de provincies ook zesjaarlijkse beoordelingen uit van de kwalitatieve toestand van de grondwaterlichamen voor de specifieke beschermingsgebieden voor drinkwater en die voor natuur (N2000-gebieden). Hieruit blijkt dat er problemen zijn met enkele waterwinningen en enkele natuurgebieden, onder andere de Nieuwkoopse en Loosdrechtse Plassen.

In 2015 is voor het eerst de concentratie bepaald van een aantal nieuwe verontreinigende stoffen. Het gaat bijvoorbeeld om weekmakers, brandvertragers en toevoegingen aan wasmiddelen. Hoewel deze stoffen niet boven grenswaarden voorkomen of er nog geen waarden voor bekend zijn blijkt uit de eerste meetresultaten dat deze stoffen op veel meer plaatsen en in hogere concentraties voorkomen dan door de provincies werd verwacht. Mogelijke verklaringen zijn:

- De metingen uit 2015 zijn in sommige provincies gebaseerd op een breder meetnet en stoffenpakket dan alleen de KRW-punten.
- Er zijn signalen dat RWZI's niet alle verontreinigingen verwijderen. Dat betekent dat stoffen ondanks het zuiveringsproces de RWZI verlaten en via oppervlaktewater in het grondwater komen.

Oppervlaktewater

In de eerste periode na 2009 is in samenspraak met de betrokkenen vooral gewerkt aan het concreet uitwerken van de plannen. Dit kost weliswaar tijd, maar levert vervolgens draagvlak op voor de uitvoering. Deze communicatie met het gebied is gewenst, noodzakelijk en geeft ruimte voor kansen die vanuit het gebied komen. Deze eerste uitvoeringsperiode heeft er ook voor gezorgd dat de communicatie binnen de gebieden over waterkwaliteit is toegenomen. Bij een enkel waterschap is in deze fase geconstateerd dat niet alles realiseerbaar was voor 2015. Hier zijn maatregelpakketten gefaseerd, voor het grootste deel naar 2016-2017.

Zeker in het tweede deel van de planperiode is de uitvoering goed 'op stoom' gekomen. Het verschilt enigszins per waterschap. Gemiddeld is 75 – 90 % van de voorgenomen maatregelen uitgevoerd. Daarnaast zijn natuurlijk ook nieuwe kansen gepakt die in de afgelopen 6 jaar optraden. Als tegenhanger hiervan zijn ook maatregelen ingetrokken die niet meer nodig bleken. Bijvoorbeeld omdat de kwaliteit van het inlaatwater vanuit de grote rivieren verbeterd was.

De voorlichtings- en onderzoeksmaatregelen zijn bijna allemaal uitgevoerd. De uitvoeringsmaatregelen lopen goed en er ontstaat steeds meer aandacht voor de nazorg- en beheerfase, alsmede voor monitoring.

Gemiddeld genomen is de toestand van de 252 oppervlaktewaterlichamen in Rijn-West voor de 4 biologische kenmerken (vis, waterplanten, macrofauna en fytoplankton) matig. Vis staat er relatief het beste voor, voor dit kenmerk zijn 113 waterlichamen in goede toestand. Dat is een toename van ruim 25% sinds 2009. Voor waterplanten is slechts 16% van de waterlichamen in goede toestand en voor macrofauna (waterdiertjes) 22%. Overigens is ook hier het aantal waterlichamen in goede toestand toegenomen sinds 2009.

Slechts 9 waterlichamen in Rijn-West hebben voor alle 4 kenmerken en daarmee voor biologie totaal een goede toestand.

Het algemene beeld is een zeer voorzichtige verbetering van de ecologische kwaliteit. Het effect van de maatregelen uit de periode 2009-2015 is nog maar zeer beperkt zichtbaar in de officiële KRW-monitoring. Het ecosysteem heeft tijd nodig om te reageren op veranderingen van de inrichting van het watersysteem en op verbetering van de waterkwaliteit.

Soms treden ook ontwikkelingen op die niet gepland zijn, maar ons overkomen. Een voorbeeld is de quagga-mossel die het oppervlaktewater filtert.

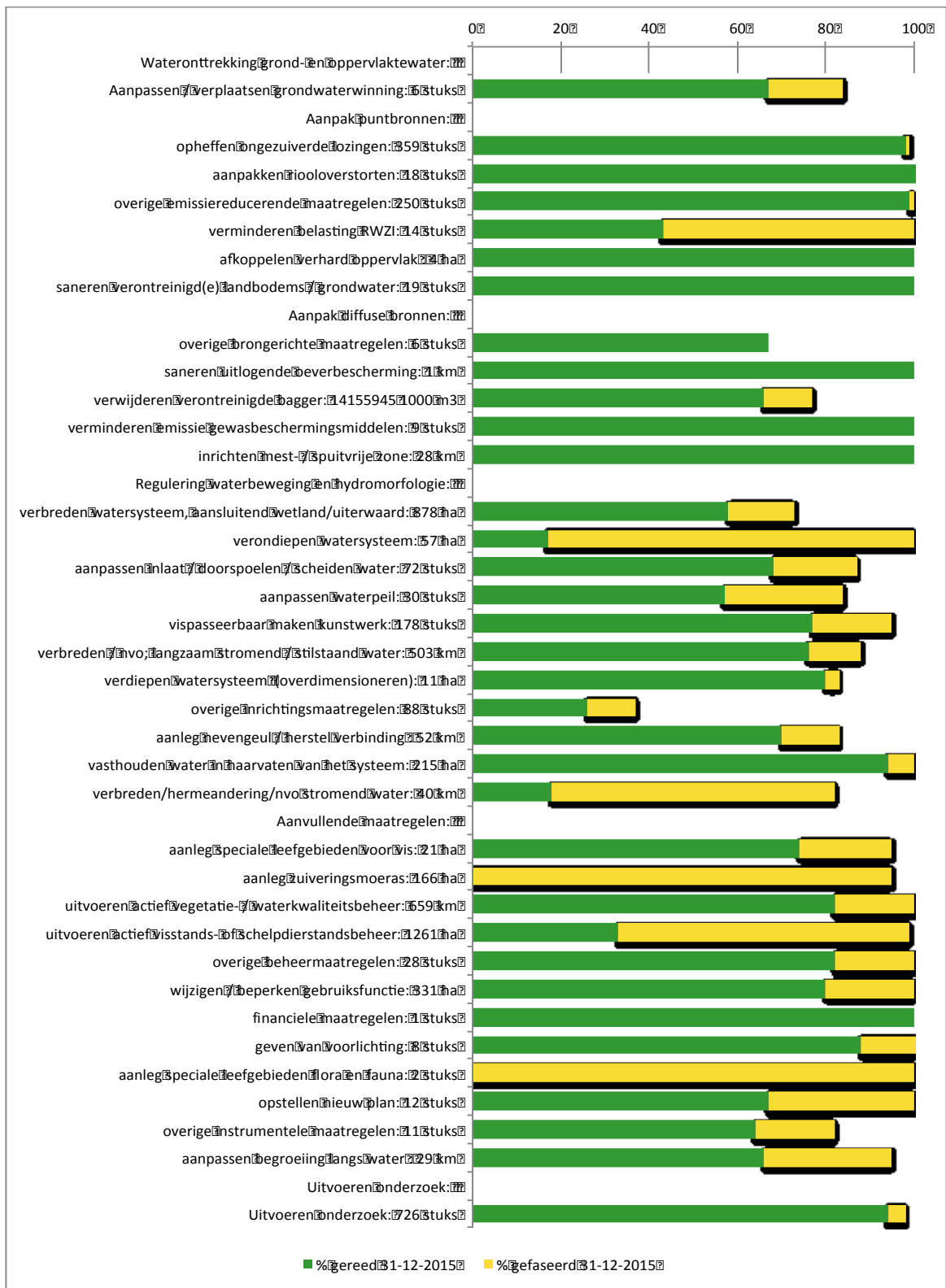
Voor chemie voldoen 66 van de 252 waterlichamen (26%) aan alle normen.

Een groot aantal chemische stoffen zijn stoffen die in het verleden in het water terecht zijn gekomen, maar inmiddels verboden zijn en waarvoor dus geen extra maatregelen meer mogelijk zijn. Een voorbeeld is TBT. Deze stoffen worden aangeduid als ubiquitaire stoffen.

Als we alleen kijken naar de stoffen waarvoor nog wel een opgave ligt, de niet-ubiquitaire stoffen, dan voldoen 54 waterlichamen aan de normen (23%).

Bij de chemische kwaliteit is sprake van een langzame daling van de concentraties vervuilende stoffen. Dit leidt niet altijd tot een verbetering van de waterkwaliteitsklasse. De verbetering kan daarvoor te beperkt zijn. In de afgelopen jaren zijn bovendien voor sommige stoffen de normen strenger geworden en de meetmethoden preciezer.

In veel waterlichamen is de belasting met meststoffen nog te hoog. Voor fosfaat is dat het geval bij 36% van de waterlichamen en voor stikstof voor 65%.

Uitgevoerde KRW-maatregelen in de periode 2009-2015 in procenten, stand 31-12-2015

Van de 36 categorieën zijn er 11 voor meer dan 90% uitgevoerd. Bij 7 categorieën is meer dan 75% uitgevoerd en 9 voor meer dan 50%.

Als in de periode 2016-2021 de gefaseerde maatregelen ook zijn gerealiseerd, dan is circa 90% van de maatregelen uit SGBP-1 uiteindelijk uitgevoerd.

De meeste projecten van het (in 2012 herziene) maatregelenpakket van Rijkswaterstaat zijn voor december 2015 gereed gekomen. Een enkel project loopt vertraging op door problemen bij de grondverwerving, een technisch probleem of vergunningprocedures.

De maatregelen in het rivierengebied richten zich op het vergroten van leefgebied (zoals kwel en nevengeulen) en het verbeteren van de vispasseerbaarheid. Er zijn in 2015 3 vispassages tussen rijks- en regionale wateren gereed gekomen, een 4e wordt in 2016 opgeleverd. Het project De Kier om de Haringvlietsluizen vispasseerbaar te maken is ook in volle gang. Er wordt gewerkt aan de realisatie van een zoetwaterkanaal in Zuid-Holland en de planning om in 2018 stapsgewijs de bediening van de sluisen aan te passen volgens het Kierbesluit lijkt steeds meer haalbaar.

Rijn Oost

Voor de provincie Utrecht vormen het Utrechtse deel van Waterschap Vallei en Veluwe en het Grondwaterlichaam de verbinding met het deelstroomgebied Rijn Oost .

De rapportage gaat over het gehele deelstroomgebied met deels andere fysieke kenmerken en opgaven dan het Utrechtse deel.

De analyse geeft een beeld hoe Rijn Oost bijdroeg aan de uitvoering van het 1^e

Stroomgebiedbeheerplan (SGBP1) Rijndelta, dat een aggregatie is van Rijn Noord, Oost en West.

Grondwater

De provincies hebben een groot deel van de maatregelen uitgevoerd. Voor alle drinkwaterwinningen zijn gebiedsdossiers opgesteld, waarin risico's en noodzakelijke maatregelen zijn beschreven. Met de uitvoering van maatregelen is een start gemaakt, dit loopt door in de periode 2016-2021.

Veel maatregelen om de kwaliteit en hoeveelheid van het grondwater in Natura2000-gebieden te verbeteren hebben vertraging opgelopen, omdat de besluitvorming over natuurdoelen en beheerplannen voor deze gebieden meer tijd vroeg dan aanvankelijk voorzien. Deze maatregelen zullen voor het grootste deel in de periode 2016-2021 worden uitgevoerd. Hetzelfde geldt voor maatregelen vanuit de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) die gericht zijn op verminderen van de stikstofbelasting in natuurgebieden.

De toestand van het grondwater als geheel in Rijn-Oost is over het algemeen goed, zowel wat betreft kwaliteit als kwantiteit. Op enkele plaatsen worden wel verhoogde concentraties van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen gemeten, soms ook boven de norm, vooral in ondiep grondwater. Ook medicijnresten worden op enkele plaatsen aangetroffen, voornamelijk in lage concentraties. Hoe dit zich verder ontwikkelt, is een aandachtspunt voor de komende planperiode.

De metingen uit 2015 zijn in sommige provincies gebaseerd op een breder meetnet en stoffenpakket dan alleen de KRW-punten. Het KRW-meetnet geeft een beperkt inzicht in de aanwezigheid van nieuwe stoffen door de ligging van de meetpunten (veelal landelijk gebied) en de diepte van de filters (doorgaans 10 m –mv en 25 m –mv). De extra meetpunten die nu in sommige provincies zijn betrokken, zijn veelal ondiepere meetpunten in stedelijk(er) gebied. Het kan dus dat we stoffen voor het eerst waarnemen die er al waren. Daarnaast zijn er ook metingen verricht nabij rwzi's. Het kan zijn dat hier verouderde en lekke riolen een rol spelen en stoffen voorafgaand aan de zuivering in het grondwater terecht komen.

Oppervlaktewater

Bij de waterschappen is de uitvoering grotendeels volgens plan verlopen, bij een enkel waterschap zelfs zeer voorspoedig. Enkele waterschappen hebben meer natuurvriendelijke oevers en vispassages gerealiseerd dan aanvankelijk voorzien.

De uitvoering van de KRW-maatregelen in de afgelopen 6 jaar heeft veel inzicht opgeleverd in de effectiviteit. Bij inrichtingsmaatregelen is het belangrijk om nog beter te kijken naar het watersysteem als geheel. Bij beken bijvoorbeeld moeten hydrologische zaken zoals stroomsnelheid en hoeveelheid water in droge periode op orde zijn wil een natuurvriendelijke oever een effectieve bijdrage aan de kwaliteit leveren. En er is nadrukkelijk aandacht voor beheer nodig, zeker nu veel inrichtingsmaatregelen zijn uitgevoerd.

De toestand van het oppervlaktewater is sinds 2009 licht verbeterd, maar dit is maar in een enkel geval te zien in de totaalscore voor biologie. Er zijn wel verbeteringen zichtbaar op de afzonderlijke kenmerken zoals vis en waterplanten. Ontwikkeling van de ecologie vraagt tijd, doorgaans minimaal meerdere jaren, effecten van maatregelen zijn daardoor pas na verloop van tijd zichtbaar.

Voor chemie voldoen 87 van de 187 waterlichamen (47%) aan alle normen.

Een groot aantal chemische stoffen zijn stoffen die in het verleden in het water terecht zijn gekomen, maar inmiddels verboden zijn en waarvoor dus geen extra maatregelen meer mogelijk zijn. Een voorbeeld is TBT. Deze stoffen worden aangeduid als ubiquitaire stoffen.

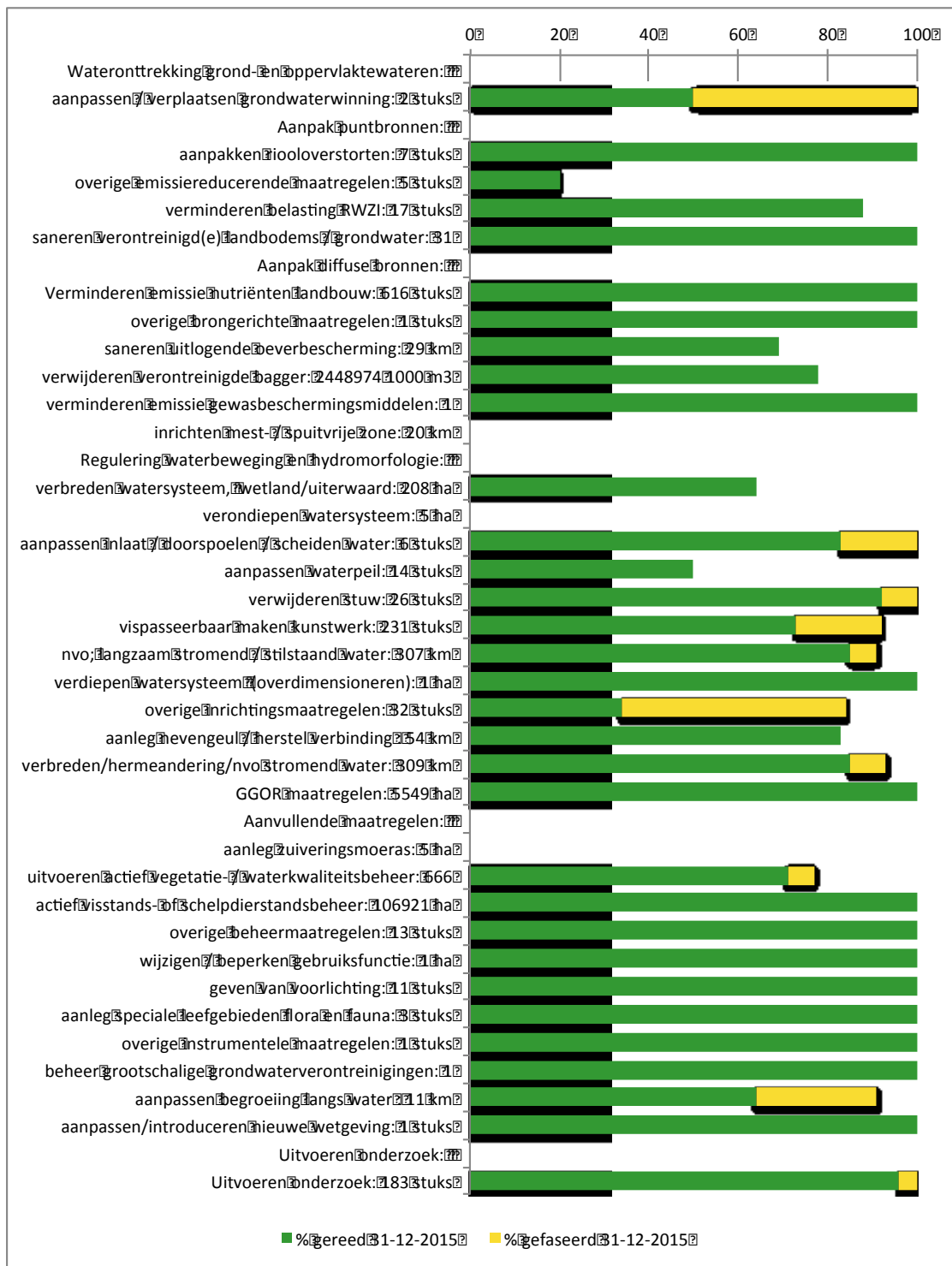
Als we alleen kijken naar de stoffen waarvoor nog wel een opgave ligt, de niet-ubiquitaire stoffen, dan voldoen 128 waterlichamen aan de normen (70%).

In veel waterlichamen is de belasting met meststoffen nog te hoog. Voor fosfaat is dat het geval bij 40% van de waterlichamen en voor stikstof voor 50%.

Andere stoffen die in op verschillende plaatsen de norm overschrijven zijn barium, kobalt, ammonium, zware metalen en restanten van gewasbeschermingsmiddelen zoals Fluoranteen en/of Benzo(a)pyreen.

Lunterse Beek
Waterschap Vallei en Veluwe

Uitgevoerde KRW-maatregelen in de periode 2009-2015 in procenten, stand 31-12-2015

Meer dan 80% van de maatregelen uit het 1e Stroomgebiedbeheerplan is uitgevoerd. Dit ondanks dat de financiële omstandigheden moeilijker waren dan voorzien.

Van de 35 categorieën is de helft helemaal of voor meer dan 90% uitgevoerd. Bij 8 categorieën is meer dan 75% uitgevoerd. De maatregelen waarvan minder dan 50% is uitgevoerd zijn in de meeste gevallen maatregelen van kleinere omvang.

Als in de periode 2016-2021 de gefaseerde maatregelen ook zijn gerealiseerd, dan is meer dan 90% van de maatregelen uit SGBP-1 uiteindelijk uitgevoerd.

SGBP2 2016-2021

Gewapend met nieuwe inzichten hebben de waterbeheerders de maatregelen voor de periode 2016-2021 tegen het licht gehouden en waar nodig aangepast om ze effectiever te maken. Zo is er meer aandacht voor maatregelen die de hydrologie verbeteren. Dat het tijd kost voordat maatregelen zichtbaar effect hebben is geen nieuw inzicht, maar is in de afgelopen jaren weer nadrukkelijk bevestigd. Op een aantal punten is nog een beter beeld nodig van de effecten van maatregelen op de waterkwaliteit. Dat vraagt aanvullend onderzoek en monitoring.

In de komende periode zullen de effecten van de maatregelen uit de 1e periode geleidelijk meer zichtbaar worden. Maar ook dan is er nog een flinke weg te gaan om in 2027 de ambities voor een goede waterkwaliteit te halen.

Het algemene beeld is dat er nog een extra inspanning nodig is, en dat er tegelijk goed moet worden gekeken naar wat er in 2027 echt haalbaar is.

Met het oog daarop hebben zowel RBO Rijn West als het RBO Rijn-Oost programma's vastgesteld en acties benoemd om uit te voeren wat gedaan moet worden om voorbereid te zijn op bekende en nieuwe vraagstukken en besluitvorming daarover voor de periode 2021 – 2027.

Dit sluit aan bij de Delta-Aanpak Waterkwaliteit die het Ministerie van Infrastructuur en Milieu samen met partners in de regio ontwikkelt. Deze wordt in juni 2016 in de Tweede Kamer gepresenteerd. Prioriteit ligt bij de aanpak van de problemen met nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen en medicijnen, waarbij de inzet is op deze gebieden "een tandje erbij" te zetten.

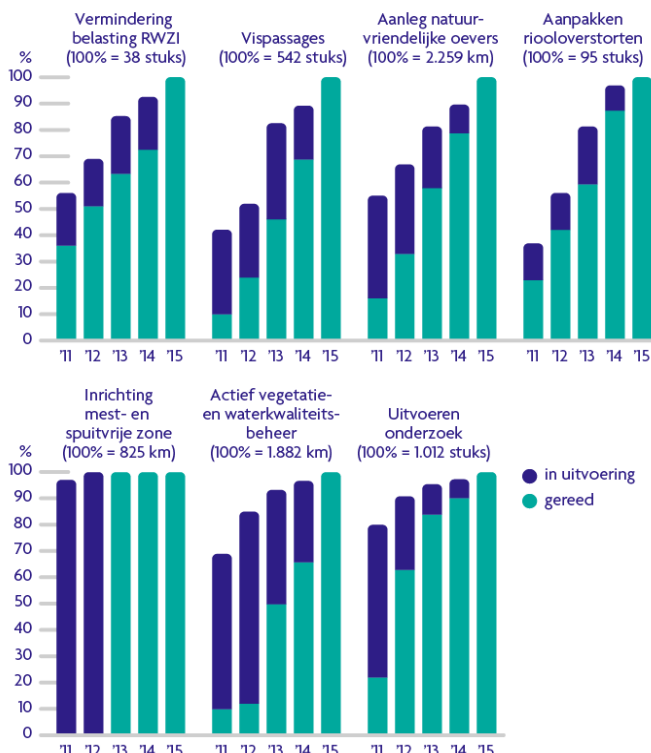
c. Landelijk beeld

Staat van Ons Water

Als verantwoordelijk minister, rapporteert de minister van Infrastructuur en Milieu (IenM) de Tweede Kamer elk jaar in mei over de voortgang in de uitvoering van het waterbeleid. De Staat van Ons Water

Kaderrichtlijn Water

Stand van zaken stroomgebiedbeheerplannen op 31 december 2015

rapporteert in hoofdlijnen over de uitvoering van het Nationaal Waterplan, het Bestuursakkoord Water 2011, de Beleidsnota Drinkwater, de Kaderrichtlijn Water, de Richtlijn Overstromingsrisico's en de Kaderrichtlijn Mariene Strategie.

Uitvoering stroomgebiedbeheerplannen 2009-2015

De uitvoering van landelijke maatregelen uit het Nationaal Waterplan is in het algemeen volgens schema. De gebiedsgerichte maatregelen zijn uitgevoerd door waterschappen, Rijkswaterstaat, provincies en gemeenten. De uitvoering van gebiedsgerichte maatregelen uit de stroomgebiedbeheerplannen vordert goed. De omvang van de gebiedsgerichte maatregelen is tussentijds wel bijgesteld, bijvoorbeeld doordat de maatregelen in de rijkswateren die onder het kabinet

Bron: Staat van ons Water 2015 Voortgangsrapportage Nationaal Waterplan over het jaar 2015

Rutte 1 zijn getemporiseerd pas na 2015 worden ingelopen.

Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) is ontwikkeld door LTO Nederland en de waterschappen als een manier van werken om publieke en private belangen op gelijkwaardige wijze met elkaar te verbinden. Het DAW richt zich enerzijds op verbetering van waterkwaliteit en waterkwantiteit. Hiertoe behoort een efficiënter gebruik van schaars zoetwater. Anderzijds spant het DAW zich in om een economisch sterke en duurzame land- en tuinbouwsector te realiseren.

In het kader van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) hebben agrariërs en waterschappen sinds 2013 al meer dan honderd initiatieven opgezet om wateropgaven in hun gebied aan te pakken. Voor de toekomst van hun bedrijf investeren ondernemers gezamenlijk in schoner water en een betere beschikbaarheid daarvan. Ze worden ondersteund door de waterschappen en werken samen met provincies, gemeenten, waterleidingbedrijven en natuurbeheerders. November 2015 is een brochure verschenen van de 30 meest succesvolle projecten.

Voor de realisatie van het zogeheten derde Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) is jaarlijks 65 miljoen euro beschikbaar. De helft van dit geld komt uit het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid. De andere helft is afkomstig uit nationale cofinanciering van waterschappen en provincies. Projecten die passen in het DAW kunnen onder POP3.

Daarnaast kan een beroep worden gedaan op de middelen uit het Deltaprogramma Zoetwater.

d. Internationaal

Aanvullende indicatoren voor toestandbepaling waterkwaliteit akkoord

De Europese Commissie heeft ingestemd met aanvullende indicatoren voor de toestand van het water. Met het bestaande principe 'one out, all out' is het beeld van de toestand te negatief en zijn veranderingen van de waterkwaliteit niet zichtbaar. De toestand voor de afzonderlijke biologische parameters is verbeterd in Nederland. Van de oppervlaktewaterlichamen voldoet zo'n 20 tot 40 procent per parameter. Het grootste probleem voor de ecologische toestand blijft de overschrijding van normen voor nutriënten stikstof en fosfor. Voor de chemische parameters is het verloop in de tijd moeilijk aan te geven door veranderingen in meetmethoden, maar er zijn geen signalen dat de belasting van schadelijke stoffen toeneemt. De probleemstoffen in de chemische toestand kunnen veelal als 'ubiquitair' worden geduid: stoffen waarvan de productie of het gebruik al is verboden, maar die vanwege persistentie nog lang in het milieu voorkomen. Op Europees niveau vond Nederland draagvlak bij andere lidstaten en de Europese Commissie voor aanvullende indicatoren voor de toestand van het water. Met het bestaande principe 'one-out, all-out' is het beeld van de toestand te negatief en is de inmiddels opgetreden verbetering van de waterkwaliteit in Nederland niet zichtbaar. Bovendien is het resultaat van de methode niet goed vergelijkbaar tussen lidstaten. Zoals aangegeven in de beleidsreactie op het OESO rapport Nederlands Waterbeleid blijven de ambities op het gebied van de waterkwaliteit onveranderd hoog.

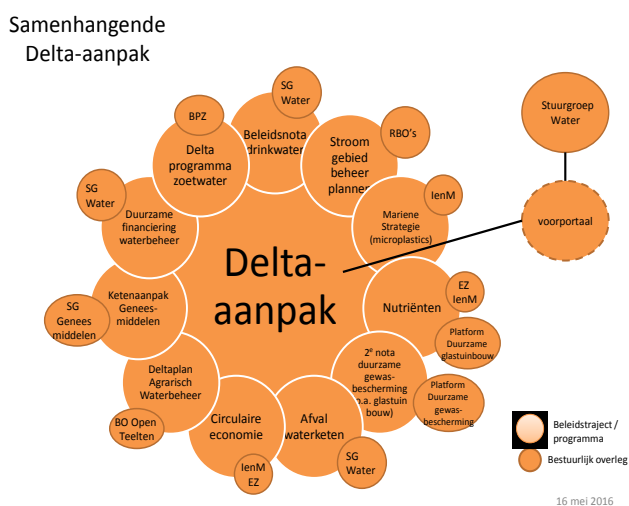
Door de Rijncommissie zijn microverontreinigingen nader bekeken om de emissies terug te kunnen dringen. Er is een aantal acties op EU-niveau en nationaal niveau gedefinieerd. Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) heeft geïnventariseerd via welke bronnen op het land microplastics in zee terecht komen. Intussen pleit Nederland in samenwerking met de Nationale Cosmetica Vereniging voor een Europees verbod op het gebruik van microplastics in cosmetica. De UvW heeft het Ketenakkoord kunststofkringloop ondertekend om daarmee op een actieve manier bij te dragen aan de probleembepaling en mogelijke oplossingen.

4. Nieuwe ontwikkelingen

Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater

December 2014 heeft de Tweede Kamer een motie aangenomen (motie Jacobi / Haachi) waarin het kabinet wordt verzocht om een samenhangende aanpak van waterkwaliteit en zoetwater te ontwikkelen. De reden dat er behoefte bestaat aan een andere aanpak is onder meer verwoord in het rapport van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), waarin wordt geconstateerd dat Nederland een laag ambitieniveau heeft voor waterkwaliteit. De voortgang tot verbetering stagneert

met betrekking tot stikstof, fosfor en pesticiden en het herstel van de natuurlijke dynamiek. Naast de bekende probleemstoffen worden ook steeds meer zogenaamde nieuwe stoffen aangetroffen in het water, zoals brandvertragers, geneesmiddelen en microdeeltjes. Het is voor veel van deze stoffen nog niet duidelijk wat het effect op de waterkwaliteit is. Verder blijkt het waterbewustzijn bij de burger heel laag en de financiering van het waterbeheer behoeft nadere beschouwing.

bestaande en de nieuwe opgaven. De commissie verwacht dat met de huidige maatregelen de KRW-doelen niet worden bereikt en dringt aan op extra inzet en aanpak van de nieuwe problemen die de waterkwaliteit bedreigen. De commissie geeft ook een aantal oorzaken aan.

De uitvoering van de motie is voortvarend opgepakt. In november 2015 is het werkprogramma Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater aan de Tweede Kamer aangeboden. De delta-aanpak wordt als een middel gezien om de activiteiten in Nederland beter met elkaar in verband te brengen en zo meer te bereiken. De problemen met waterkwaliteit zijn namelijk niet nieuw. De hardnekkigheid ervan heeft te maken met het diffuse karakter, met de hoeveelheid betrokken partijen en met de afstand tussen veroorzaker en degene die er last van heeft. Daarom wordt gekozen voor een vernieuwde aanpak, waarbij de inzet van alle betrokken partijen noodzakelijk is.

Met dit werkprogramma wordt de vinger aan de pols gehouden bij de uitvoering van eerder gemaakte afspraken over het beleid ten aanzien van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen. Het werkprogramma geeft tevens een impuls aan het beleid ten aanzien van nieuwe stoffen (zoals geneesmiddelen en microplastics) én aan het oplossen van problemen in specifieke gebieden (bijvoorbeeld bij drinkwaterwinningen).

De Tweede Kamer gaf zijn steun aan de Delta-aanpak waterkwaliteit en zoetwater, die in 2016 wordt uitgewerkt met concrete acties. Het programma is complementair aan de stroomgebiedbeheerplannen voor de Kaderrichtlijn Water.

Naast het benoemen van de prioriteiten, is in 2016 ook de bestuurlijke structuur besproken. De aansturing gebeurt door de Stuurgroep Water, waarin rijk, koepels, regionale partijen en de drinkwatersector zijn vertegenwoordigd. Hoe de structuur richting de stuurgroep wordt gevormd, is eind mei 2016 bekend. In juni zal er een voorstel aan de Tweede Kamer worden gedaan.

Uiterlijk in 2027 moet dit proces tot resultaten hebben geleid. Het kabinet heeft aangegeven dat de ruimte die de Kaderrichtlijn Water biedt tot 2027 wordt benut om de doelen te realiseren. Door het meekoppelen met andere wateropgaven kunnen kosteneffectieve oplossingen worden benut.

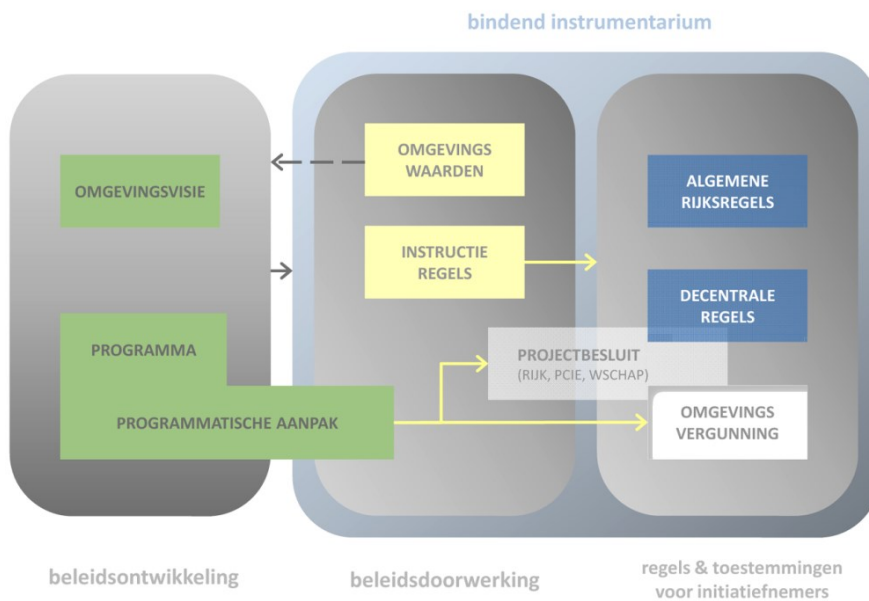
Nieuwe financiering waterbeheer

In reactie op het OESO-rapport "Watergovernance fit for the future" heeft de minister aangegeven met de BAW (Bestuursakkoord water) partners een discussie te willen voeren over de financiering van het waterbeheer op de lange termijn. Ter facilitering van de discussie hebben Twijnstra-Gudde en Tauw een rapport opgesteld over de huidige bekostiging in het Nederlandse waterbeheer en van relevante toekomstige ontwikkelingen (fase 1).

De discussie met de bestuurlijke partners (fase 2) heeft als gedeeld beeld opgeleverd dat de basis op orde is. Gezien de toekomstige ontwikkelingen is er wel aanleiding om binnen het bestaande stelsel te verkennen waar verbeteringen mogelijk zijn. Daarom zal met de BAW worden onderzocht hoe op langere termijn principes als 'gebruiker, vervuiler, veroorzaker, belanghebbende betaalt' nog beter toegepast kunnen worden in de financiering van het waterbeheer. Daarbij worden ook andere instrumenten, andere beleidsvelden en hun effectiviteit in ogenschouw genomen. In ieder geval voor diffuse bronnen; het vasthouden van en voorkomen van het afvoeren van relatief schoon hemelwater naar de zuivering; de onttrekking en gebruik van grond- en oppervlaktewater in relatie tot de waterbeschikbaarheid. Tevens wordt het reeds lopende onderzoek naar de modernisering en verduurzaming van de zuiveringsheffing binnen dit bredere kader opgepakt en zal onderzocht worden of er nut en noodzaak is om hierbij ook de watersysteemheffing te betrekken.

Het rapport van Twijnstra en Tauw en de resultaten van de bestuurlijke discussie zijn voor de zomer van 2015 aan de Tweede Kamer aangeboden, daarmee zijn fase 1 en 2 afgerond en kan worden gestart met fase 3, het verkennen van mogelijke verbetervoorstellen. Het IPO treedt hierin namens de provincies op.

Globale typering instrumenten Omgevingswet

Omgevingswet

Het wetsvoorstel Omgevingswet is op 1 juli 2015 vastgesteld door de Tweede Kamer en op 22 maart 2016 met een ruime meerderheid aangenomen door de Eerste Kamer. In de Omgevingswet is alle wet- en regelgeving voor ruimtelijke plannen vereenvoudigd en gebundeld. Hierdoor zijn de procedures voor ruimtelijke ontwikkeling duidelijker geworden voor burgers en instanties, en wordt samenwerking tussen

overheden en organisaties makkelijker gemaakt. Naar verwachting treedt de wet in 2018 in werking.

Voor meer informatie:

- OESO rapport “Water Governance in the Netherlands: Fit for the future?”(2014)
<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2014/03/17/oecd-studies-on-water-water-governance-in-the-netherlands-fit-for-the-future>
- Brochure 30 projecten DAW klaar voor uitvoering <http://www.lto.nl/actueel/nieuws/10866887/Boeren-en-waterschappen-maken-werk-van-betere-waterkwaliteit>
- Voor Rijn-Oost- de voortgang is vooral beschreven in de laatste nieuwsbrief
<http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/uitvoering-nationaal/rijn-oost/ontwikkelingen-2016/>
- Voor Rijn West http://www.helpdeskwater.nl/onderwerpen/wetgeving-beleid/kaderrichtlijn-water/publicaties-krw/publicaties-rijn-1/mijlpalen/?pager_page=1
- Waterkwaliteitsportaal <http://waterkwaliteitsportaal.nl>
- Omgevingswet: <https://www.Rijksoverheid.nl/onderwerpen/omgevingswet>